

WYDARZENIA

Agnieszka Plata

Ogólnopolski Zjazd Przedstawicieli Katedr Kryminalistyki

„Prawo – Dziedzictwo – Sztuka”

Bydgoszcz, 30 listopada – 2 grudnia 2016 roku

The Meeting of the Polish Forensic Science

Departments „Law – Cultural Heritage – Art”

Bydgoszcz, 30 November – 2 December 2016

Ogólnopolski Zjazd Przedstawicieli Katedr Kryminalistyki, zorganizowany przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, został połączony z seminarium pod patronatem redakcji „Santander Art and Culture Law Review”.

Tematem zjazdu były zagadnienia natury teoretyczno-prawnej dotyczące charakteru prawa ochrony dziedzictwa kultury jako wyodrębnionej gałęzi prawa, szczególne rozwiązania karnoprawne w dziedzinie dziedzictwa kultury oraz kwestie praktyczne wynikające z profesjonalnego kontaktu z rynkiem sztuki. Poszczególnym zagadnieniom poświęcono odrębne sesje seminaryjne połączone z dyskusjami panelowymi. Podczas konferencji wygłoszono łącznie 22 referaty plenarne.

Sesja inauguracyjna, prowadzona przez prof. dra hab. Mirosława Owoca (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i dr hab. Violetę Kwiatkowską-Wójcikiewicz, prof. nadzw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, połączyła wypowiedzi przedstawicieli nauki prawa, kryminalistyki i praktyków dziedzin powiązanych z rynkiem sztuki. Prof. dr hab. Wojciech Kowalski (Uniwersytet Śląski w Katowicach, Ministerstwo Spraw Zagranicznych) oraz dr hab. Kamil Zeidler, prof. nadzw. Uniwersytetu Gdańskiego, w odrębnych referatach pt. „Prawo

ochrony dziedzictwa kultury jako nowa gałąź prawa” zgodnie wskazali, że materia prawna będąca przedmiotem konferencji, ze względu na wyodrębniony przedmiot ochrony oraz określony sposób korzystania z nauk doktryn prawnych, została wyszczególniona jako nowa gałąź prawa. Dr hab. Marek Macko, prof. nadzw. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, który wygłosił wystąpienie pt. „Wykorzystanie druku 3D w ochronie dziedzictwa kultury i na rynku sztuki”, przedstawił znaczenie technologii zarówno w procesie rekonstrukcji wyglądu zabytków, jak i procedurze poszukiwania zaginionych dzieł sztuki. Prof. dr hab. Tadeusz Widła (Uniwersytet Wrocławski) opisywał zjawisko sygnatur złudzeniowych za pomocą wybranych przez siebie przykładów malarstwa. Referent zwrócił uwagę na różnorodność sposobów wkomponowania sygnatury w dzieło. Prof. dr hab. Mirosław Owoc omówił problematykę sygnatur malarskich w zapisie wektorowym, akcentując znaczenie warsztatu pismoznawczego badaczy zabytków. Prof. dr hab. Dariusz Markowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w referacie pt. „Warsztat konserwatora zabytków, czyli o falsyfikatach” opisał wieloaspektowość umiejętności wymaganych od konserwatora zabytków dla efektywnego wykrywania fałszerstw. Referent zwrócił uwagę na szczególne znaczenie znajomości historii sztuki obok znajomości specjalistycznych technik weryfikacji autentyczności badanego materiału. Sesję inauguracyjną zakończyło wystąpienie dra hab. Macieja Trzcieskiego, prof. nadzw. Uniwersytetu Wrocławskiego, pt. „Kontrowersje wokół przedmiotów wydobywanych podczas ekshumacji ofiar przestępstw przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstw wojennych”.

Podczas pierwszej sesji plenarnej pt. „Dzieła sztuki jako przedmiot obrotu”, prowadzonej przez dr hab. Annę Koziczak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy i dra hab. Wiesława Pływaczewskiego, prof. nadzw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, prezentowano referaty dotyczące problemów związanych z rynkiem sztuki. Dr hab. Wiesław Pływaczewski zainicjował cykl prezentacji wystąpieniem pt. „Dzieło sztuki jako przedmiot nielegalnych transakcji finansowych”. Referent wśród obszarów przestępczych wpływających na rynek sztuki wskazał przede wszystkim syndykaty narkotykowe, terroryzm, nielegalny rynek nieruchomości oraz grabieże wojenne. Dr Wojciech Szafrąński (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) wygłosił referat współtworzony z doktorem Dariuszem Wilkiem (Uniwersytet Jagielloński) pt. „Sposoby czy metody wycen dzieł sztuki? Problemy w postępowaniach sądowych, pozasądowych i innych procedurach”. Diagnozując problem zbyt dużych rozpiętości w ramach eksperckich wycen danego dzieła sztuki, dr Wojciech Szafrąński stwierdził, że w polskim systemie brak jest wyznacznika *fair market value*, a także zwrócił uwagę na powszechną niechęć do upubliczniania wycen i poddawania ich wtórnej kontroli. W kolejnej prezentacji prof. dr hab. Tadeusz Widła, w wystąpieniu współautorstwa mgr Sylwii Skowrońskiej (Uniwersytet Śląski w Katowicach) dotyczącym stabilności sygnatur Witkacego, wskazał, że na wygląd podpisu artysty wpływała ilość nikotyny i przerwy abstynencyjne, a także jego dolegliwości zdrowotne. Referent wykluczył

natomiast, by dla wyglądu sygnatury Witkacego miała znaczenie jego ewoluująca orientacja artystyczna. Dr hab. Marek Leśniak (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w prezentacji pt. „Grafizmy malowane i grafizmy pisane – na przykładzie Teodora Axentowicza”, współtworzonej z prof. drem hab. Tadeuszem Widłą i mgr Olivią Rybak (Uniwersytet Śląski w Katowicach), podkreślił problem zmienności cech grafometrycznych podpisów, a także przedstawił projekt programu komputerowego przeznaczonego do potwierdzania autentyczności sygnatur. Dr hab. Anna Koziczak zakończyła cykl wystąpień w pierwszej sesji plenarnej referatem dotyczącym formy sygnatury malarskiej i jej roli w ocenie autentyczności dzieła sztuki.

W czasie drugiej sesji plenarnej, pt. „Dobra kultury: obrót i mobilność”, moderowanej przez dra hab. Piotra Steca, prof. nadzw. Uniwersytetu Opolskiego, i dr Alicję Jagielską-Burduk z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, zabierano głos w przedmiocie problemów dotyczących przeniesienia własności dóbr kultury. Sesję otworzył wykład dra hab. Piotra Steca, zatytułowany „Maksymalistyczna i minimalistyczna koncepcja kontroli obrotu dobrami kultury z zagranicą”. Referent zauważył, że ze względów praktycznych obserwuje się przewagę stosowania minimalistycznego modelu kontroli, wyodrębniającego przypadki, w których wywóz dóbr kultury jest całkowicie niedozwolony bądź ograniczony. Dr Monika Dreła (Uniwersytet Wrocławski) w swoim wystąpieniu opisała problematykę części składowych zabytku w kontekście tworzenia przepisów dotyczących obrotu zabytkami, stawiając tezę, że fakt wpisu nieruchomości do rejestru zabytków oznacza ochronę wszelkich jego części składowych. Referentka wygłosiła również postulat *de lege ferenda*, by ustawodawca przewidział możliwość wpisu do rejestru części zabytku w sytuacjach, gdy jest to uzasadnione. Cykl prezentacji drugiej sesji plenarnej zakończył wykład mgra Olgierda Jakubowskiego (Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów), zarysowujący zagadnienie baz danych, systemów informatycznych i innych metod z zakresu taktyki kryminalistycznej, wykorzystywanych w przeciwdziałaniu nielegalnemu obrotowi dobrami kultury.

Trzecia sesja konferencji nosiła tytuł „Bezpieczeństwo dziedzictwa kultury – perspektywa krajowa”. W prezentacji otwierającej tę część obrad, pt. „W służbie odczytu dokumentów katyńskich”, asp. sztab. Anna Jachimczak (Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji) podkreśliła szczególne znaczenie nieniszczących metod badawczych dla zapoznania się z treścią archiwaliów bez konieczności ich trwałego uszkodzenia. Referentka zaznaczyła również, że stosowane przez badaczy CLKP techniki kryminologiczne nie przywracają czytelności dokumentów, ale pozwalają na odczytanie ich treści w warunkach laboratoryjnych. W kolejnym wystąpieniu dr hab. Tomasz Sienkiewicz (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II) scharakteryzował zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia jako prawną formę działania wojewódzkiego konserwatora zabytków. W referacie pt. „Wandalizm dziedzictwa kulturowego z perspektywy kryminologicznej” dr Maciej Duda (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) i dr Joanna Narodowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) wyodrębnili specyfikę wandalizmu

ideologicznego i związany z nim koncept zawłaszczania przestrzeni publicznej. Prezentujący zwrócili uwagę słuchaczy na możliwość sformułowania definicji wandalizmu przez zaniechanie. W prezentacji zamykającej sesję dr hab. Wojciech Lis (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II) opisał niedostatki w ochronie zabytków sztuki kościelnej w aspekcie kryminalistycznym.

Czwarta sesja plenarna, pt. „Bezpieczeństwo dziedzictwa kultury – perspektywa międzynarodowa”, została poprowadzona przez dra Andrzeja Jakubowskiego (Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk) i dra Wojciecha Szafrąńskiego. Dr Andrzej Jakubowski w swoim wystąpieniu podjął analizę odpowiedzialności międzynarodowej jednostek za zbrodnie przeciwko dziedzictwu kulturowemu, prezentując uwagi krytyczne w świetle wyroku Międzynarodowego Trybunału Karnego w sprawie Al-Mahdi. Referent analizował rolę postulatów Rady Bezpieczeństwa ONZ w pociąganiu jednostek do odpowiedzialności za przedmiotowe zbrodnie. Źródłem prawa szczególnie analizowanym przez prezentującego był Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego z 1998 r. Dr Piotr Chrzczonowicz (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w kolejnym wystąpieniu sesji, dotyczącym o ochrony zabytkowego dziedzictwa kultury przed zagrożeniami wynikającymi z działalności terrorystycznej, sklasyfikował cechy tego rodzaju przestępczości wymierzonej w zabytki. Mgr Aleksandra Andrzejczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) w referacie współtworzonym z dr hab. Anną Gerecką-Żołyńską, prof. nadzw. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, scharakteryzowała rolę biegłego w postępowaniu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym w kontekście zagadnień prawnej ochrony światowego dziedzictwa kultury. W wykładzie kończącym cykl rozważań o prawie ochrony dziedzictwa kultury z perspektywy międzynarodowej dr Magdalena Marcinkowska (Uniwersytet Gdański) opisała kierunek zmian realizacji misji muzealnej w świetle prawa międzynarodowego. Prezentująca spośród aktów mających szczególne znaczenie dla omawianego zagadnienia scharakteryzowała zalecenia UNESCO dotyczące ochrony i promowania muzeów i kolekcji, ich różnorodności oraz roli w społeczeństwie z 17 listopada 2015 r.

Ostatni dzień zjazdu został poświęcony na doktoranckie warsztaty interdyscyplinarne, podczas których młodzi badacze mogli podzielić się wstępnymi efektami badań prowadzonych w ramach pracy naukowej. Warsztaty zostały poprowadzone przez dr hab. Annę Koziczak oraz dra hab. Tomasza Sienkiewicza, natomiast po każdym z wystąpień referenci mieli okazję wysłuchać uwag słuchaczy oraz broń stawianych przez siebie tez. Mgr Julianna Makiłła-Polak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w wystąpieniu zatytułowanym „Społeczne postrzeganie przestępczości przeciwko dobrom kultury – wyniki badań ankietowych” przedstawiła wstępne rezultaty udostępnionych przez siebie w Internecie kwestionariuszy. Referentka zauważyła, że wyższe wykształcenie ankietowanych łączy się z surowszą oceną szkodliwości przestępczości skierowanej przeciwko dobrom kultury. W kolejnym referacie mgr Jakub Witt (Uniwersytet Wrocławski) przedstawił

swoje tezy dotyczące problemów z pomiarem przestępstwa kradzieży zabytków. Prezentujący zauważył, że określenie skali opisywanych czynów zabronionych jest utrudnione przez brak wyodrębnienia w statystykach kategorii przestępstw skierowanych przeciwko dziedzictwu kultury. W wystąpieniu zatytułowanym „Muzea jako sprawcy przestępstw z art. 53 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych” niezależna badaczka mgr Żaneta Gwardzińska opisywała szczególną rolę dyrektora muzeum we wprowadzaniu w życie przepisów analizowanej ustawy. Badaczka rozważała również, czy powszechne bierne postępowanie administratorów danych osobowych należy uznawać za przestępstwo umyślne. Mgr Marta Janocha (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) w referacie pt. „Mistrz i uczniowie. Badania oryginalności dzieł Rembrandta na podstawie sygnatur” podjęła temat kwestionowania autentyczności dzieł przypisywanych dotąd Rembrandtowi na podstawie analizy autentyczności podpisu twórcy. Referat mgr Agaty Klimczyk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) zawierał zarys zagadnienia polskich i włoskich regulacji przeciwdziałającym fałszerstwom dzieł sztuki. W wystąpieniu zamykającym doktoranckie warsztaty mgr Bartosz Wilk (Uniwersytet Szczeciński) omówił zagadnienie prawnokarnej ochrony Pomników Zagłady na podstawie treści ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

Organizatorzy zapowiedzieli upowszechnianie wyników badań zaprezentowanych na zjeździe w 2017 r. w ramach czasopisma naukowego „Santander Art and Culture Law Review”.